



FRANS SHUBERTNING QO'SHIQCHILIK LIRIKASI

Zaynobidinova Roziyaxon Shavkatbek qizi

*Andijon Davlat Universiteti Sport va San'at fakulteti, Cholg'u ijrochiligi
yo'nalishi 1-kurs talabasi.*

el pochta: zaynobidinovaroziya1@mail.ru

Annotatsiya: *Mazkur maqolada Frans Shubertning qo'shiqchilik lirikasi, poetik ifoda va vokal san'atiga qo'shgan hissasi tahlil qilinadi. Shuningdek, Shubertning "lied" janridagi yondashuvi va bu janrga olib kirgan yangiliklari ilmiy yondashuvi asosida ko'rib chiqiladi. Shubertning musiqasida hissiyotlar, drammatizm va vokal texnikasi kuchli aks etgan, bu uning asarlarini butun dunyo bo'ylab mashhur qildi.*

Kalit so'zlar: *Frans Shubert, qo'shiqchilik lirikasi, lied, romantizm, vokal musiqa, poetika.*

Аннотация: *В статье анализируется вклад Франца Шуберта в певческую лирику, поэтическое выражение и вокальное искусство. Подход Шуберта к жанру «Lied» и новшества, которые он привнес в этот жанр, также будут рассмотрены с научной точки зрения. Для музыки Шуберта характерны сильные эмоции, драматизм и вокальная техника, благодаря которым его произведения прославились во всем мире.*

Ключевые слова: *Франц Шуберт, лирическое пение, lied, романтизм, вокальная музыка, поэтика.*

Abstract: *This article analyzes Franz Schubert's contribution to the lyricism of singing, poetic expression and vocal art. It also examines Schubert's approach to the "lied" genre and the innovations he brought to this genre from a scientific*



perspective. Schubert's music is characterized by strong emotions, drama and vocal technique, which made his works famous all over the world.

Keywords: *Franz Schubert, lyrical singing, lied, romanticism, vocal music, poetics.*

Frans Shubert musiqasi bilan romantizm davrining qo'shiqchilik san'atiga katta yangiliklar olib kirgan. U lied janrini yangi bosqichga olib chiqdi. "Lied janri dastlab ko'proq fuqarolik va yoqimli musiqiy shakl sifatida mavjud edi, ammo Shubert uni yanada murakkablashtirdi va tasviriy musiqaning imkoniyatlarini kengaytirdi. U o'z qo'shiqlarida she'rlarni faqat tovush va ohang orqali ifodalash bilan cheklanib qolmasdan, ular bilan musiqiy drama yaratishga erishdi.

Shubertning qo'shiqlari har doim fortepiano va vokalning uyg'un o'zaro aloqasiga asoslanadi. Forteplano partiyasi har doim qo'shiqning ruhiy holatini yoki shaxsiy tajribani yoritishga xizmat qiladi. Masalan, "Der Erlkonig" (O'limning qirolligi) asarida fortepiano juda yuqori va past registrlarda tezkor va jadal ishlaydi, bu qo'shiqdagi g'azab va vahimani tasvirlaydi. Shubertning musiqasida oftobli va qorong'u kayfiyatlarning o'zgarishi badiiy jihatdan katta ahamiyatga ega.

Shubertning qo'shiqlarining ajralmas jihati musiqaning she'riy matn bilan mukammal uyg'unlashganidir. U har bir she'rni o'ziga xos musiqiy shaklda ifodalab, tinglovchiga she'rning mazmunini to'liq ifodalashga harakat qilgan. Buning eng yorqin misollardan biri, albatta, "Gretchen am Spinnrade" bo'lib bu asarda fortepiano partiyasi qizning yig'lashini va uning hissiy o'zgarishlarini ifodalaydi.

Shubert she'riy matnga mos ravishda musiqaning ritm va tempini o'zgartiradi, shu orqali o'sha matnning ma'no va hissiyotlarini yanada kuchaytiradi. Uning qo'shiqlarida har bir so'zning musiqiy ifodasi mavjud va bu matnni eng chuqur tushunish uchun musiqaning o'zi yetarli.



Shubertning musiqasi romantizm davri uchun xos bo'lgan sub'ektiv hissiyotlar, o'z-o'zini anglash va ichki dunyo tasvirlarini yaratishda muhim o'rin o'ynaydi. U o'zining qo'shiqlarida ruhiy holatlarni, yolg'izlikni, sevgi va umidsizlikni, tabiatni tasvirlashni o'zining asosiy maqsadi sifatida belgilagan. Romantik lirikasi orqali Shubert nafaqat o'z zamonasining, balki butun musiqiy san'at tarixining o'zgarishiga olib keldi. Misol uchun, "Winterreise" (Qish safari) nomli qo'shiq siklida, Shubert qahramonning yolg'izligini, orzu va tushlarining buzilishini, tabiiy muhitni o'zining musiqasi orqali ifodalaydi. Shubert ushbu siklni yaratishda musiqaning har bir detalini shaxsiy tajriba va hissiyotlarga asoslaydi, bu esa qo'shiqlarning chuqurligini va ta'sirchanligini oshiradi.

Bugungi kunda Shubertning qo'shiqlari klassik vokal ijro san'atining poydevori hisoblanadi. Ular teatrda, konsertlarda, hatto zamonaviy film saundtreklarida ham foydalaniladi.

Shubert asarlari keyingi ko'plab buyuk bastakorlarga ilhom manbai bo'lgan:

Robert Shuman – Shubertdan ruhiy izlanish va qo'shiq syujetining rivoji tushunchasini oldi.

Yoxannes Brams – Shubertning armonik boyligini o'z kompozitsiyalarida davom ettirdi.

Gustav Maler – Shubert uslubidagi qo'shiq va simfonik janr sintezini chuqurlashtirdi.

Frans List – Shubert qo'shiqlarini fortepianoga moslashtirib (transkripsiya qilib), ularni keng ommaga tanitdi.

Garchi dastlabki ko'plab Shubert qo'shiqlari erkak vokal uchun yozilgan bo'lsa-da, ayol xonandalar ijrosida ular yangicha ma'no kasb etadi. Bu ayol ovozinin hissiy nozikligi va lirik ohangdorligi bilan bog'liq. Elly Ameling,



Barbara Bonney kabi san'atkorlar bu janrni ayol ovozi orqali yangi bosqichga olib chiqqan.

Ko'plab yirik opera xonandalari, xususan Dietrich Fischer-Dieskau, Elly Ameling, Ian Bostridge, Jessye Norman va boshqalar, aynan Shubert lirikasini ijro etish orqali mashhurlikka erishgan.

Shubert qo'shiqlarining turlari:

Ballada.

“Erlkönig” – dramatik syujetli qo'shiq bo'lib, teatrli xususiyatga ega.

Romans (liriko-dramatik qo'shiqlar).

“Ave Maria” – diniy mazmunli, betakror lirik roman.

Ariya xususiyatidagi qo'shiqlar.

Ba'zi qo'shiqlarida Shubert operaga yaqin uslubda ariya yaratgan (lekin u asosan Lieder janrida ijod qilgan).

Frans Shubertning vokal texnikasi musiqiy ifoda va melodikaning yangi bosqichiga olib keldi. Uning melodik uslubi juda erkin, xotirjam va bir vaqtning o'zida chuqur hissiyotlar bilan boyitilgan. U vokalni nafaqat shakl sifatida ishlatib, balki tinglovchining psixologik holatini ifodalovchi vosita sifatida qo'lladi.

Bundan tashqari, Shubertning ko'plab qo'shiqlarida ulkan melodik lentalar mavjud bo'lib, ular tinglovchini o'zining musiqiy va lirika orqali yengil va og'ir kayfiyatlarga olib boradi. Uning qo'shiqlaridagi melodiylar har doim oddiy bo'lmagan, ularni tinglaganda qalbda yangi ranglar paydo bo'ladi.

Shubert lirikasining boshqa san'at turlariga ta'siri



Adabiyot: Shubertning ko‘plab qo‘shiqlari mashhur adiblar – Gyote, Heine, Mayr va boshqalarning she’rlariga bastalgan. Bu, musiqa va she’riyat o‘rtasidagi uyg‘unlikni kuchaytirgan.

Rassomlik: Shubertning tasviriy kuchga ega musiqasi ko‘plab rassomlarga ilhom manbai bo‘lgan. Zamonaviy madaniyat: Uning musiqasi bugungi kunda teatr sahnalari, filmlar, klassik albomlar, kontsert dasturlarida keng ishlatiladi. Frans Shubertning qo‘shiqchilik lirikasi musiqiy romantizmning eng yorqin namunalaridan biridir. U musiqada lirik va poetik ifodaning mukammalligi, melodik boylik va dramatik kuch bilan ajralib turadi. Shubert lied janrini yangi bosqichga olib chiqdi, uni faqatgina estetik musiqiy shakl sifatida emas, balki inson ruhining chuqur hissiyotlarini ifodalovchi vosita sifatida shakllantirdi. Uning asarlarini musiqiy san’atda keng tarqalgan va bugungi kunda ham tinglovchilarni o‘zining go‘zalligi va ta’siri bilan maftun etmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar

-
1. Brown, Maurice J. Schubert: A Critical Biography. Macmillan, 1958.
 2. Gibbs, Christopher H. The life of Schubert. Cambridge University Press, 2000.
 3. Reed, John The Schubert Song Companion. Manchester University Press, 1997.
 4. Tarane, S. “Frants Shubert va romantic lirikada yangiliklar”, “San’at va Madaniyat” 2022.
 5. Waring, R. “Schubert’s Musical World” Oxford University Press, 2015.